

TURİZMDE KÜRESEL ETİK KODLARIN UYGULANMA DÜZEYLERİ: TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA*

Yrd. Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĐLU

Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi
cenk-murat@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Muharrem AVCI

Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi
mavci@kastamonu.edu.tr

Öz

Etik, insanların değerlere dayalı kararlar verdiği bir süreçtir. Herkesin kendi değerlerine bağlı olarak, çeşitli durumları yorumladığı ve tepki verdiği içsel ve öznel bir dünyası vardır. Dünya Turizm Örgütünün 1 Ekim 1999 tarihinde; hızla gelişmekte ve artış gösteren uluslararası turistik hareketliliğin marka varış noktaları için en fazla yararı sağlaması ve bu faaliyetlerin ortaya çıkaracağı olumsuz çevresel ve kültürel sorunların en aza indirilmesi amacıyla turizmde küresel etik kodları bildirgesini kabul etmiştir. Bu çalışma temel olarak lisans düzeyinde turizm eğitimi alan yükseköğretim öğrencilerinin turizmde küresel etik kodların uygulanma düzeylerini algılamalarının belirlenmesi ve bu turizmde küresel etik kodların uygulanma düzeylerini algılamalarının, yaş cinsiyet, uyruk ve etik kodları duyma durumuna bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesinde öğrenim görmekte olan lisans öğrencilerine yüz-yüze, bırak-topla yaklaşımlarının uygulandığı bir yöntem ile anket uygulanmıştır ve toplanan veriler SPSS 22 ile analiz edilmiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre öğrencilerin en fazla uygulanan olarak "Turizm hareketinde özgürlük" faktörünü gördüğünü, en az uygulanan olarak da "Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları" faktörünü görmüşlerdir. Diğer yandan öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, uyrukları ve etik ilkeleri daha önce duyma durumlarına bağlı olarak, turizmde küresel etik kodların uygulanma düzeylerini farklı değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizmde Küresel Etik Kodlar, Turizm Öğrencileri

THE LEVEL OF GLOBAL CODES OF ETHICS IMPLEMENTATION FOR TOURISM: A RESEARCH ON TOURISM STUDENTS

Abstract

Ethic is a process that people make decisions based on values. Everyone has inherent and subjective own world that the person interprets and reacts to different situations depending on her/his value. World Tourism Organization has accepted the global ethical principles statement in tourism in an attempt to benefit on maximum level of rapidly developing and growing international tourist mobility for brand destinations and this statement also aims to minimize the negative environmental and cultural problems that those facilities will reveal. This study mainly aims to determine the perception of the level of application of global ethic codes in tourism by higher education students who have undergraduate tourism education. And also it is to determine whether the perception of the level of implementation of global codes of ethics in tourism differ from age, gender and the situation of awareness of global code of ethics

* Bu çalışma, 3-5 Haziran 2016 tarihleri arasında Kazakistan'da düzenlenmiş olan 2. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumunda sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş ve zenginleştirilmiş halidir.

before. In this context, face to face and drop-collect survey methods have been implemented to Kastamonu University Tourism Faculty students and collected data has been analyzed in SPSS 22. According to the analysis results obtained students indicated that the most applied factor is "Freedom in the Tourism Movement" and the least one is the "Rights of Employess and Enterpreneurs in the Tourism Sector". On the other side, it has been determined that students evaluate the level of implementation of Küresel codes of ethics differently in tourism depending on their the sex, age, nationality and the situation of awareness of küresel code of ethics before.

Keywords: Tourism, Global Codes of Ethics, Tourism Students.

1. Giriş

Hayatımızın hemen hemen her bölümünde büyük değişimlerin olduğu günümüz bilgi teknolojisi çağında, yaşamımızı direkt etkileyecek ekonomik, sosyal ve kültürel fonksiyonlar etkilidir. Bununla birlikte, insanlığın ve insan gibi yaşamanın zorunluluğu olan etik geçtiğimiz her gün hayatımıza daha çok girmekte ve önem arz etmektedir. (Özmen ve Güngör, 2008:138). Etik, günümüzde sadece felsefe ya da siyaset biliminde değil, aynı zamanda çeşitli akademik disiplinlerde (kamu yönetimi, işletme yönetimi, tıp, hukuk, turizm vb.) incelenen ve birçok meslekte, uyulması gereken ahlaki ilkeler bütünü olarak yaygın bir nitelik göstermiştir (Eryılmaz ve Biricikoğlu, 2011:34-35). Turizm akademik disiplinin daha sürdürülebilir ve etik bir platforma taşınabilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin, etik konusuna daha hassas bir şekilde yaklaşabilmeleri için, turizm eğitimi verilen eğitim kurumları çok önemlidir. Bununla birlikte, turizmde eğitim gören öğrencilerin, mesleki hayatlarında karşılaşılabilecekleri sorunların çözümünde, etik kuralları içinde hareket etmelerinin sağlanması yolunda akademisyenler tarafından gerekli bilgi, beceri, güven ve saygı ile donatılmaları gerekmektedir. Ayrıca Turizmde küresel Etik İlkeleri üniversitelerde ya da meslek liselerinde ki öğrencilere ders aşamasında anlatılmalıdır (Aslan ve Kozak, 2006: 60).

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'nün 1997 yılında Genel Kurul toplantısının en önemli kararlarından birisi de turizmde uluslararası düzeyde kabul görmesi ve uygulanması öngörülen etik ilkelerin belirlenmesi olmuştur ve çalışmalara başlanmıştır (Akan, 2007:7). Dünya Turizm Örgütü, 1999 yılında 13. Genel Kurulu'nu yaptığı Şili'nin başkenti Santiago'da, turizmin toplumlara ve çevrelere karşı verdiği negatif etkilerini en aza indirmek, tüm dünyada gerçekleştirilen turizmin sorumluluk ve sürdürülebilir etkilerini gerekli görülen ilkelerle zorunlu kılmak amacıyla, 1 Ekim 1999 tarihinde, ilkeler hakkında iki yıl çalıştığı ve 10 bölüm, 48 madde olarak hazırlanmış Turizmde Küresel Etik İlkeler Bildirgesi'ni kabul etmiştir (www.ethics.unwto.org). Aralık 2001'de Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'nün tabii olduğu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından da onaylanan taslak, Turizm Küresel Etik İlkeleri adı altında evrensel olarak resmi bir belge olarak onaylanmıştır (Akan, 2007:7).

Turizmde küresel etik kodların turizm eğitimi alan öğrenciler tarafından öğrenilmesi geleceğin turizm yöneticileri olacak öğrenciler için elzem konulardan biridir. Çünkü etik ilkeleri bilmeyen öğrenciler, bunları uygulamakta ve uygulanmasının değerlendirilmesinde sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu da turizm sektöründe etik ilkelerin dikkate alınmaması gibi büyük bir sorun ortaya çıkarabilmektedir. Etik herkes için gerekli olduğu kadar, özellikle kendi ülkelerinden bizim ülkemize turist olarak gelen bireyler için çok daha önemli ve dikkate alınması gereken bir konudur.

Bu kapsamda araştırmanın amacı, turizmde küresel etik ilkelerin ülkemizde ne derece uygulandığını turizm eğitimi alan öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirmektir. Geleceğin turizm yöneticilerinin kendi bakış açıları ile bu etik ilkelerin ülkemizde ne derece uygulandığını algılamaları, hem etik ilkelerin farkındalığının ortaya çıkarılmasında, hem de uygulanmasında hangi faktörlerde sorun olduğunun belirlenmesinde önemli olacaktır. Ayrıca bu etik kodları gelecekte uygulayacak olan turizm eğitimi alan öğrencilerin bu konunun önemine varması açısından da bu çalışma önemli olarak değerlendirilmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Ahlak ve Etik Kavramları

Etik ve ahlak kelimelerinin anlamları birbirinden farklıdır. Ancak günlük konuştuğumuz dilde ve felsefede aynı anlamda kullanıldıklarını görebilmekteyiz. Etik ile ahlak; teori, sınır ve yöntem yönünden birbirlerinden ayrıdır (Usta, 2012: 406). Etik kavramı daha çok bireylerin karakterlerine yönelik olarak algılanırken ahlak ise insanların birbirleriyle olan ilişkilerine dikkat çekmektedir (Thiroux, 1998).

Ahlak, fertlerin başka toplumsal düzen kurallarının etkisi olmadan kendini denetlemesi ve bir tür kendisine hâkim olması anlamına gelen, Arapça ‘Hulk’ sözcüğünün de çoğuludur (Usta, 2011; Sönmez, 2008:121). Türk Dil Kurumu (TDK)’nun Türkçe sözlüğüne (2016) göre ahlak; belli yarıyılarda, belli insan gruplarınca kabul edilen, fertlerin birbirleriyle olan münasebetlerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının, ilkelerinin toplamı olarak tanımlanmaktadır.

Bir felsefe disiplini olan etik ise 2500 yıllık bir geçmişe sahiptir. Etik sözcüğü, köken olarak Yunanca karakter anlamına gelen *ethos* sözcüğünden ortaya çıkmıştır (Akoğlan Kozak ve Nergiz, 2012:31). TDK’nın Türkçe sözlüğüne (2016) göre etik ise “felsefenin vazife, mecburiyet, mesuliyet ve fazilet gibi genel kavramları çözümleyen, doğru veya yanlış ile iyilik veya kötülükle ilgili ahlaki hükümleri ele alan, ahlaki değerleri araştıran ve daha güzel bir hayatın nasıl olacağını açıklamaya çalışan dal” şeklinde tanımlanmaktadır.

Usta'nın (2012:407) belirttiği üzere “etik hedefe, eşit kurumlar çerçevesinde, başkalarıyla beraber ve başkaları için “iyi yaşam” hedefi olarak özetlenebilir. Etik, tüm özellikleriyle belli bir sınıfa bağlı bireylere yöneliktir. Ahlaki vazife ise subjektif olarak “iyi yaşam” maksadıyla ilişkilidir.”

2.2. Turizm ve Turizmde Küresel Etik Kodlar

Turizmin bir disiplin ya da endüstri olarak hızlı yükselişi ile birlikte (1950’lerde dünya üzerinde 25 milyon olan turist hareketleri, 2015’de 1,184 milyonu geçmiştir) etik ilkelere olan ihtiyaç da artmıştır. Bu çerçevede bazı standart ve kontrollere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu standartların ve dünya genelinde çeşitli kültür ve geleneklerin ahengi içinde yönlendirilmesinde etiğin oynayacağı rol ve sunacağı katkı ise göz ardı edilemez. Bu bağlamda, turizmde etik standartların yerleştirilmesi, özellikle uygulamaya dönük etik kodları ve ilkelerin oluşturulması ve bunlara bağlı hareket edilmesi, turizm için birleştirici bir fonksiyon olacak ve turizmin profesyonel bir meslek olarak ilerlemesine katkı sağlayacaktır. Sürdürülebilir turizm ve eko turizm gibi çevre ve doğa başta olmak üzere doğal kaynakları ve yerel halkın çıkarlarını gözeten, doğal alanlara karşı duyarlı, turistik kaynakların gelecek nesillere aktarılması için, hali hazırda var olan ve var olan kaynaklardan faydalanmalarını arzulayan yaklaşımlar (sürdürülebilirlik) ve turizm çeşitlilikleri giderek yaygınlık kazanmaktadır (Demirçivi, 2013:154; Kaypak, 2010:94).

Turizmin disiplinlerarası bilime konu olması sebebiyle birçok toplum ve çevre ile doğrudan ilişkili olduğunu ve dolayısıyla turizm sektöründe, farklı amaç ve kazançlar yönüyle harekette bulunan tarafların bulunması sebebiyle birçok konu, durum ve problemin, etik ilkeler ile doğrudan ilişkilidir (Payne ve Dimanche, 1996). Her sektörde olduğu gibi Turizm sektöründe farklı çıkarlar peşinde koşan birçok paydaş bulunmaktadır. Turizmin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel boyutları birçok karmaşık etkiye sebep olabilmektedir. Tüm bu özel durumlar, turizmin etik olarak araştırılmasını gerekli kılmaktadır (Fennell ve Przeclawski, 2003).

Turizm sektöründe karşılaşılan en önemli etik sorunlar; çıkar çatışmaları, çalışanların karakterleri, maaş ve ödüllendirme, ticari sırların dışarıya aktarılması gibi durumlar olduğu belirlenmiştir (Sarıışık vd. 2006). Fakat turizm işletmelerinin önemli bir kısmının etik kodlara sahip olduğu ya da sahip olmaya çalıştığı ama uygulamaların diğer sektörlerle göre düşük kaldığı dikkat çekmektedir (Yılmaz ve Bahadır, 2011: 25).

Uluslararası turizm faaliyetleri her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu büyük sektörün çevre ve kültürel miras üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek ve turizmden

elde edilecek faydayı artırmak için uluslararası bağlayıcılığı olan bazı ilkeler üzerinde çalışmaya başlanılmıştır. İlk kez 1997 yılında Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) İstanbul'da yapılan Genel Kurul toplantısında Küresel Turizm Etik Kodları'nın belirlenmesi çağrısı yapılmıştır. 1999 Nisan'ında New York'ta toplanan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Gelişme Komisyonu bu girişimi destekleyerek, WTO'dan bu taslak metni özel sektör, sivil toplum ve işçi örgütlerine de sunarak, katkılarını almasını istemiştir. 10 maddelik Küresel Turizm Etik Kodları WTO'nun 1999 Ekim'inde Santiago'da gerçekleştirdiği Genel Kurul toplantısında kabul edilmiştir (Yazıcıoğlu ve Boylu 2003).

Turizmde küresel Etik Kodlar'ın birinci maddesinde, turizmin insanlar ve dünya üzerinde yaşayan her kişinin karşılıklı anlayışa ve dini ve kültürel farklılıklara olan saygıya katkısı, ortak etik ilkelerine bağlı kalması gerekliliği ifade edilmiştir. İkinci madde de turizmin bireysel ve kolektif yönleri ile dinlenme, eğlenme, gelişim ve diğer kültürlerle bağ kurmanın önemi ve turizmi kötü amaçlı kullananlara yönelik uluslararası hukuksal düzenlemelerle müdahale edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Üçüncü madde de, turizmde sürdürülebilirlik konusunun önemi ve doğal çevrenin korunması gerekliliği ve paydaşlara düşen önemli sorumluluk ifade edilmiştir. Dördüncü madde de ise turizmin kültürel varlıklarının korunması gerektiği ve turistik ürünlerden elde edilen kazancın yine kültürel varlıkların korunması ve geliştirilmesinin önemine vurgu yapılmıştır.

Turizmde Küresel Etik İlkelerin beşinci maddesinde ise, turizmin yerel halklara ekonomik, sosyo-kültürel faydalar sağlaması ve yaşam standartlarının üst düzeye çıkarılması için kamu görevlilerinin ve yatırım yapan kişilere düşen görevin önemi ortaya konmuştur. Altıncı madde de, turizmin gelişmesinde kurum, yatırımcı ve işletmelerin sorumluluklarında, basının önemli rol oynadığından bahsedilmiştir. Yedinci madde de, dünyada yaşayan tüm kişilerin turizm faaliyetlerine katılma haklarından ve çalışanların her konuda (tatil, ücret vb.) memnun edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sekizinci madde de, turistlerin gittikleri ülkede serbestçe dolaşabilmeleri o ülkenin sunduğu imkânlardan ve hizmetlerden zorluk çıkarılmadan yararlanabilmesi vurgulanmıştır. Dokuzuncu maddede ise turizm sektörü çalışanlarının ve yatırımcılarının, turizm için ziyaretçi gönderen ve alan ülkelerdeki firmaların iyi ikili ilişkileriyle turizmin gelişmesine ve kazançların eşit dağılımına katkı sağlayacağı önemi üzerinde durulmuştur. Son madde de ise belirtilen dokuz maddenin paydaşlara duyurulması ve uygulanması gerektiği ve paydaşların işbirliği içerisinde koordineli çalışması gerektiği ifade edilmiştir (Aslan ve Kozak, 2006).

3.Yöntem

3.1. Örneklem

Kastamonu Üniversitesi öğrenci işleri daire başkanlığından alınan bilgilere göre, Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı içerisinde eğitim gören öğrenci sayısı 625'tir. Araştırma örneklemini, ankete cevap verme teklifini kabul eden 420 kişi olarak belirlenmiştir. Ancak 15 ankette verilen cevaplar eksik olduğu ve güvenilir bulunmadığı için değerlendirme dışında tutulmuştur. Sonuç olarak 405 geçerli anket toplanmıştır. $n = Nt2pq/d2(N-1)+t2pq$ formülü (Baş, 2001: 45), istatistiki olarak 405 örnekle büyüklüğünün anlamlı sonuçlar vereceğini göstermektedir. Bu bağlamda Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 405 lisans öğrencisinin 48 maddeden oluşan Turizm Etik İlkelerin uygulanmasını ne seviyede değerlendirdikleri konusunu kapsamaktadır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan anket tekniğinden yararlanılmış olup, konuyla ilgili olarak hazırlanan anket, lisans düzeyinde Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde okuyan öğrencilere uygulanmıştır. Ankette öğrencilerin demografik özelliklerine ve Dünya Turizm Örgütü'nün 1 Ekim 1999 tarihinde kabul ettiği "Turizmde Küresel Etik İlkeler Bildirgesi"ndeki 10 bölümden oluşan toplam 48 madde temel alınarak yöneltilmiştir. Anket beşli derecelendirme ölçeği şeklinde düzenlenmiştir. Cevap seçenekleri; (5) Tamamen Katılıyorum, (4) Katılıyorum, (3) Kısmen Katılıyorum, (2) Katılmıyorum ve (1) Tamamen Katılmıyorum şeklinde belirlenerek cevap seçeneklerinden en olumsuz ifadeye 1 puan, en olumlu ifadeye 5 puan verilmiştir. Cevaplar ise seçenekler doğrultusunda 1 ile 5 puan arasında puanlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada, turizm eğitimi alan öğrencilerin, cinsiyet, yaş, uyruk ve etik kodları duyma durumlarına bağlı olarak, turizmde küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanma düzeylerini farklı değerlendirip değerlendirilmediklerini belirlemek amacıyla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H₁: Öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir

H₂: Öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir

H₃: Öğrencilerin Turizm küresel etik kodları daha önce duyma durumlarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir

H₄: Öğrencilerin uyruklarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir

3.4. Veri Analizi

Çalışmada anketler değerlendirilerek araştırmanın amacına uygun olarak frekans analizi, veriler normal dağılmadığı için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ayrıca turizm eğitimi alan öğrencilerin turizmde küresel etik ilkeleri değerlendirmelerine yönelik algıları arasında farklılık olup olmadığı Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testleri tespit edilmiştir. Bunun için Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi (Statistical Package for the Social Sciences-SPSS 22.0) programından yararlanılmıştır ve toplanan veriler SPSS 22 ile analiz edilmiştir.

4. Bulgular

Araştırmada, toplam 405 adet geçerli anket toplanmıştır. Değerlendirilen anketlerde katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, sınıfları, uyruğu ve daha önce turizm etik kodları duydunuz mu gibi bilgiler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Frekans	Yüzde %
Katılımcıların Cinsiyeti		
Kız	173	42,7
Erkek	232	57,3
Katılımcıların Yaşı		
17-19 arası	39	9,6
20-22 arası	242	59,8
23 ve üstü	124	30,6
Katılımcıların Sınıfları		
1.sınıf	99	24,4
2.sınıf	113	27,9
3.sınıf	117	28,9
4.sınıf	76	18,8
Katılımcıların Uyrukları		
Türk	355	87,7
Yabancı	50	12,3
Daha Önce Etik Kod Konusu Duydunuz mu		
Evet	319	78,8
Hayır	86	21,2

Tablo 1’e bakıldığında, katılımcıların çoğunluğunun %57’si (232 kişi) erkeklerden oluşurken; %43’ü (173 kişi) kızlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %60’ı (240 kişi) 20-22 yaş grubunda iken, onları sırasıyla; %30,6’si (124 kişi) 23 yaş ve üstü, %9,6’sı (39 kişi) 17-19 yaş arası grubundan oluşmaktadır.

Katılımcıların sınıfları incelendiğinde, %29'u (117 kişi) 3. Sınıf, %28'i (113 kişi) 2. Sınıf, %24'ü (99 kişi) 1. Sınıf ve son olarak %19'u (76 kişi) 4. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Genel tabloya bakıldığında en fazla katılım 3. Sınıflarda toplanmaktadır.

Katılımcıların uyruklarına bakıldığında, %88'inin (355 kişi) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı iken, %12'sinin (50 kişi) diğer ülke vatandaşları olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %78 (319 kişi) gibi büyük çoğunluğunun daha önce turizm küresel etik kodlarını duyduğunu ifade ederken, %21 (86 kişi) turizm küresel etik konusunu duymadığını belirtmiştir.

Tablo 2. Turizmde Küresel Etik Kodları Oluşturan Boyutlara İlişkin Ortalama ve Standart Sapmalar

Turizmde Küresel Etik Kodlara İlişkin Boyutlar	Ortalama	S.Sapma
Turizm Hareketinde Özgürlük	4,22	,80541
Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	4,21	,85989
Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	4,16	,79203
Turizmin Toplumlararası Karşılıklı Anlayışa Katkısı	4,12	,81854
Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	4,06	,86187
Turizmin Bireysel ve Kollektif Yönleri	4,04	,82406
Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	3,93	,96521
Turizme Katılma Hakkı	3,72	1,1958
Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	3,45	1,0095
Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	3,11	,70456

Tablo 2'de Turizmde küresel etik kodlara ilişkin 10 boyutun ortalama ve standart sapmaları yer almaktadır. Buna göre, turizm öğrencilerinin en fazla katıldığı boyutun "Turizm hareketinde özgürlük" olduğu ve bu boyutu "Turizmde Küresel Etik ilkelerin uygulanması" takip etmektedir. Öğrencilerin en az katıldığı boyut ise, "Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları" olduğu bunu da "Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm" boyutunun takip ettiği görülmektedir. Bu verilere göre, turizm öğrencileri Turizmde Küresel etik kodların uygulanması olarak, turistlere uygulanan vize, sağlık ve gümrük işlemlerinin mümkün olduğunca basitleştirildiği, turistleri gereksiz formalitelerle uğraştırmadıkları ve turistlerin yabancı para birimlerini rahatça kullandıkları söylenebilir. Öte yandan ülkemizde turizm sektöründe çalışanların temel haklarının garanti altına alındığına ilişkin ve sosyal güvenlik, iş güvencesi ve yaşam koşullarını iyileştirme gibi haklar noktasında turizm Küresel etik kodların yeterince uygulanmadığını ve ayrıca sürdürülebilir turizmin gelişmesi noktasında gerekli faaliyetlerin yürütüldüğü, doğal çevrenin korunduğuna ilişkin ve turizm alt yapısının geliştirilmesinde ekosistem ve bio çeşitlilik kriterlerine uyulduğuna ilişkin kodlara turizm öğrencilerinin yeterince katılmadıkları değerlendirilmektedir.

4.1. Turizmde Küresel Etik Kodların Uygulanmasına Ait Boyutlar İle Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılığın Araştırılması

Turizm öğrencilerinin turizmde küresel etik kodların uygulanmasına ait boyutların algılanmasının demografik değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemek için, fark testleri uygulanmış ve analizlerden elde edilen sonuçlar bu bölümde tablolar yardımıyla sunulmuştur. Öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığını test etmek için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılması için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması gerektiği ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Yapılan test sonucunda çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,681 ile 3.159 arasında olmasından dolayı, normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda, parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testlerinin yapılması uygun görülmüştür.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Turizm Küresel Etik Kodları Oluşturan Boyutlar Arasındaki Mann Whitney U Testi Sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Turizmin Toplumlararası Karşılıklı Anlayışa Katkısı	Kadın	173	203,61	35225,00	19962,000	,927
	Erkek	232	202,54	46990,00		
Turizmin Bireysel ve Kollektif Yönleri	Kadın	173	188,40	32593,00	17542,000	,029
	Erkek	232	213,89	49622,00		
Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	Kadın	173	192,60	33320,50	18269,500	,121
	Erkek	232	210,75	48894,50		
Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	Kadın	173	198,76	34386,00	19335,000	,527
	Erkek	232	206,16	47829,00		
Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	Kadın	173	198,31	34307,50	19256,500	,482
	Erkek	232	206,50	47907,50		
Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Kadın	173	195,09	33750,00	18699,000	,237
	Erkek	232	208,90	48465,00		
Turizme Katılma Hakkı	Kadın	173	201,61	34878,00	19827,000	,835
	Erkek	232	204,04	47337,00		
Turizm Hareketinde Özgürlük	Kadın	173	204,95	35455,50	19731,500	,770
	Erkek	232	201,55	46759,50		
Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Kadın	173	195,55	33831,00	18780,000	,268
	Erkek	232	208,55	48384,00		
Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Kadın	173	198,96	34420,50	19369,500	,540
	Erkek	232	206,01	47794,50		

Tablo 3'te verildiği üzere; cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin turizm küresel etik kodları oluşturan faktörleri değerlendirmelerine ilişkin Mann Whitney U test sonuçları incelendiğinde; turizm küresel etik kodlardan, "Turizmin Bireysel ve Kollektif Yönleri" faktörünün öğrencilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı belirlenmiştir ($U(p)=0.029<0.05$). Bu farklılığın hangi cinsiyet değişkeninden kaynaklandığını

belirlemek için sıra ortalamasına bakıldığında, erkek öğrencilerin, turizmin bireysel ve kollektif yönleri faktörünün uygulanmasına daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir. Yani erkek öğrenciler kız öğrencilere göre; din, sağlık, eğitim, kültür, dil öğrenme amaçlı seyahatlerin teşvik edildiğini, turizmin ekonomik, sosyal, kültürel faydalarının ve getirdiği risklerin ülkemiz eğitim programları tarafından desteklendiğine ilişkin turizm etik kodlarının uygulanmasına daha fazla katıldıkları belirlenmiştir. Etik uygulamaların cinsiyete göre farklılıklar gösterdiği başka çalışmalarda da bulunmuş (Altay, 2016; Ang, vd., 2001; Muncy ve Vitell 1992) ve kadınların etik konulara daha önem verdikleri tespit edilmiştir. Buna göre; **H₁**: Öğrencilerin cinsiyetlerine bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Tablo 4. Yaş Değişkenine Göre Turizm Küresel Etik Kodları Oluşturan Boyutlar Arasındaki Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Faktörler	Yaş	N	Sıra Ort.	χ^2	p
Turizmin Toplumlararası Karşılıklı Anlayışa Katkısı	17-19 arası	39	203,91	,835	,659
	20-22 arası	242	198,93		
	23 ve üstü	124	210,67		
Turizmin Bireysel ve Kollektif Yönleri	17-19 arası	39	186,59	,858	,651
	20-22 arası	242	204,70		
	23 ve üstü	124	204,83		
Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	17-19 arası	39	191,59	,708	,702
	20-22 arası	242	206,58		
	23 ve üstü	124	199,59		
Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	17-19 arası	39	181,87	1,586	,453
	20-22 arası	242	207,00		
	23 ve üstü	124	201,83		
Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	17-19 arası	39	205,60	,937	,626
	20-22 arası	242	206,88		
	23 ve üstü	124	194,61		
Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	17-19 arası	39	208,44	,782	,676
	20-22 arası	242	198,81		
	23 ve üstü	124	209,47		
Turizme Katılma Hakkı	17-19 arası	39	181,62	2,510	,285
	20-22 arası	242	209,73		
	23 ve üstü	124	196,59		
Turizm Hareketinde Özgürlük	17-19 arası	39	213,74	,679	,712
	20-22 arası	242	199,45		
	23 ve üstü	124	206,55		
Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	17-19 arası	39	217,62	9,481	,009
	20-22 arası	242	178,12		
	23 ve üstü	124	182,29		
Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	17-19 arası	39	197,65	1,330	,514
	20-22 arası	242	208,33		
	23 ve üstü	124	194,27		

Tablo 4’te verildiği üzere; yaş değişkenine göre öğrencilerin turizm küresel etik kodları oluşturan faktörleri değerlendirmelerine ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde; yaş

değişkeninin turizm küresel etik kodlardan, “Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları” faktörü üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı belirlenmiştir ($\chi^2(p)=0.009<0.05$). Bu farklılığın hangi yaş değişkeninden kaynaklandığını belirlemek için sıra ortalamasına bakıldığında, yaşlar büyüdükçe turizm küresel etik kodların uygulanmasına daha az katıldıkları tespit edilmiştir. Bu durumu, yaşı büyük olan öğrencilerin turizmdeki etik kodların uygulanmasına daha çok dikkat ettikleri ile ilişkilendirilebilir. Bu sonuç literatürdeki araştırmalarla (Altay, 2016; Muncy ve Vitell, 1992; Swaidan vd., 2003) uyum içerisindedir. Bu sonuçlara göre, “**H₂**: Öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Tablo 5. Turizm Küresel Etik Kodları Daha Önce Duyma Değişkenine Göre Turizm Küresel Etik Kodları Oluşturan Boyutlar Arasındaki Mann Whitney U Testi Sonuçları

Faktörler	Duyuma	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Turizmin Toplumlararası Karşılıklı Anlayışa Katkısı	Evet	319	200,62	63997,00	12957,000	,428
	Hayır	86	211,84	18218,00		
Turizmin Bireysel ve Kolektif Yönleri	Evet	319	200,97	64109,00	13069,000	,499
	Hayır	86	210,53	18106,00		
Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	Evet	319	195,33	62311,00	12976,500	,011
	Hayır	86	231,44	19904,00		
Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	Evet	319	200,68	64016,50	19335,000	,439
	Hayır	86	211,61	18198,50		
Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	Evet	319	198,67	63374,50	12334,500	,148
	Hayır	86	219,08	18840,50		
Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Evet	319	200,02	63805,00	12765,000	,320
	Hayır	86	214,07	18410,00		
Turizme Katılma Hakkı	Evet	319	200,53	63969,50	12929,500	,410
	Hayır	86	212,16	18245,50		
Turizm Hareketinde Özgürlük	Evet	319	199,55	63657,00	12617,000	,249
	Hayır	86	215,79	18558,00		
Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Evet	319	192,37	61365,50	10325,500	,000
	Hayır	86	242,44	20849,50		
Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Evet	319	196,79	62775,00	11735,000	,036
	Hayır	86	226,05	19440,00		

Tablo 5’de verildiği üzere; öğrencilerin turizm küresel etik kodları daha önce duyma durumlarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörleri değerlendirmelerine ilişkin Mann Whitney U test sonuçları incelendiğinde; turizm küresel etik kodlardan, “Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm”, “Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları” ve “Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması” faktörlerinde öğrencilerin turizm küresel etik kodları daha önce duyma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Değişkenlerin sıra ortalamalarına bakıldığında,

daha önce turizm küresel etik kodları duyan öğrencilerin, yukarıda sözü edilen bu 3 faktörün uygulandığına daha az katıldıkları görülmüştür. Bu durum, öğrencilerin turizm küresel etik kodları daha önce duymalarının, bu etik kodların uygulanmasına katılma durumlarını negatif etkilediğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre “**H₃**: Öğrencilerin Turizm küresel etik kodları daha önce duyma durumlarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Türk ve Yabancı Öğrenci Olma Durumlarına Göre Turizm Küresel Etik Kodları Oluşturan Boyutları Algılamaları Arasındaki Mann Whitney U Testi Sonuçları

Faktörler	Uyruk	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p																																																																																																
Turizmin Toplumlararası Karşılıklı Anlayışa Katkısı	Türk	355	201,01	71359,00	8169,000	,360																																																																																																
	Yabancı	50	217,12	10856,00			Turizmin Bireysel ve Kollektif Yönleri	Türk	355	205,09	72807,50	8132,500	,335	Yabancı	50	188,15	9407,50	Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	Türk	355	199,65	70875,00	7685,000	,123	Yabancı	50	226,80	11340,00	Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	Türk	355	201,06	71377,50	8187,500	,372	Yabancı	50	216,75	10837,50	Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	Türk	355	200,01	71004,50	7814,500	,168	Yabancı	50	224,21	11210,50	Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Türk	355	202,28	71811,00	8621,000	,742	Yabancı	50	208,08	10404,00	Turizme Katılma Hakkı	Türk	355	194,38	69005,50	5815,500	,000	Yabancı	50	264,19	13209,50	Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000	Yabancı	50	298,15	14907,50	Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı
Turizmin Bireysel ve Kollektif Yönleri	Türk	355	205,09	72807,50	8132,500	,335																																																																																																
	Yabancı	50	188,15	9407,50			Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	Türk	355	199,65	70875,00	7685,000	,123	Yabancı	50	226,80	11340,00	Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	Türk	355	201,06	71377,50	8187,500	,372	Yabancı	50	216,75	10837,50	Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	Türk	355	200,01	71004,50	7814,500	,168	Yabancı	50	224,21	11210,50	Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Türk	355	202,28	71811,00	8621,000	,742	Yabancı	50	208,08	10404,00	Turizme Katılma Hakkı	Türk	355	194,38	69005,50	5815,500	,000	Yabancı	50	264,19	13209,50	Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000	Yabancı	50	298,15	14907,50	Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00								
Sürdürülebilir Gelişmenin Unsuru Olarak Turizm	Türk	355	199,65	70875,00	7685,000	,123																																																																																																
	Yabancı	50	226,80	11340,00			Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	Türk	355	201,06	71377,50	8187,500	,372	Yabancı	50	216,75	10837,50	Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	Türk	355	200,01	71004,50	7814,500	,168	Yabancı	50	224,21	11210,50	Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Türk	355	202,28	71811,00	8621,000	,742	Yabancı	50	208,08	10404,00	Turizme Katılma Hakkı	Türk	355	194,38	69005,50	5815,500	,000	Yabancı	50	264,19	13209,50	Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000	Yabancı	50	298,15	14907,50	Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00																			
Kültürel Mirası Kullanan ve Zenginleştiren Unsur Olarak Turizm	Türk	355	201,06	71377,50	8187,500	,372																																																																																																
	Yabancı	50	216,75	10837,50			Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	Türk	355	200,01	71004,50	7814,500	,168	Yabancı	50	224,21	11210,50	Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Türk	355	202,28	71811,00	8621,000	,742	Yabancı	50	208,08	10404,00	Turizme Katılma Hakkı	Türk	355	194,38	69005,50	5815,500	,000	Yabancı	50	264,19	13209,50	Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000	Yabancı	50	298,15	14907,50	Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00																														
Ülke ve Toplumların Refahını Artıran Bir Faaliyet Olarak Turizm	Türk	355	200,01	71004,50	7814,500	,168																																																																																																
	Yabancı	50	224,21	11210,50			Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Türk	355	202,28	71811,00	8621,000	,742	Yabancı	50	208,08	10404,00	Turizme Katılma Hakkı	Türk	355	194,38	69005,50	5815,500	,000	Yabancı	50	264,19	13209,50	Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000	Yabancı	50	298,15	14907,50	Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00																																									
Turizmin Geliştirilmesinde Tarafların Yükümlülükleri	Türk	355	202,28	71811,00	8621,000	,742																																																																																																
	Yabancı	50	208,08	10404,00			Turizme Katılma Hakkı	Türk	355	194,38	69005,50	5815,500	,000	Yabancı	50	264,19	13209,50	Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000	Yabancı	50	298,15	14907,50	Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00																																																				
Turizme Katılma Hakkı	Türk	355	194,38	69005,50	5815,500	,000																																																																																																
	Yabancı	50	264,19	13209,50			Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000	Yabancı	50	298,15	14907,50	Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00																																																															
Turizm Hareketinde Özgürlük	Türk	355	189,60	67307,50	4117,500	,000																																																																																																
	Yabancı	50	298,15	14907,50			Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324	Yabancı	50	218,25	10912,50	Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00																																																																										
Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları	Türk	355	200,85	71302,50	8112,500	,324																																																																																																
	Yabancı	50	218,25	10912,50			Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235	Yabancı	50	221,02	11051,00																																																																																					
Turizmde Küresel Etik İlkelerin Uygulanması	Türk	355	200,46	71164,00	7974,000	,235																																																																																																
	Yabancı	50	221,02	11051,00																																																																																																		

Tablo 6’da verildiği üzere; öğrencilerin Türk ve yabancı öğrenci olma durumlarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmelerine ilişkin Mann Whitney U test sonuçları incelendiğinde; turizm küresel etik kodlardan, “Turizme Katılma Hakkı” ve “Turizm Hareketinde Özgürlük” faktörlerinde öğrencilerin uyruklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. ($U(p)=0.029<0.05$). Değişkenlerin sıra ortalamalarına bakıldığında, yabancı olan öğrencilerin Turizme Katılma Hakkı ve Turizm Hareketinde Özgürlük faktörlerinin uygulandığına daha çok katıldıkları tespit edilmiştir. Bu durum yabancı öğrencilere Türkiye’de serbest dolaşma hakkı, vize vb. prosedürlerin daha esnek tutulması ile ilişkilendirilebilir. Bu sonuçlara göre “**H₄**: Öğrencilerin uyruklarına bağlı olarak turizm küresel etik kodları oluşturan faktörlerin uygulanmasını değerlendirmeleri farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Etik kodların genel maddelerine bakıldığında Dünya Turizm Örgütü'nün hazırladığı ilkeler; uluslararası barışa katkı sağlaması, halkın refahını arttırmak ve hem toplumsal hem de ekonomik kalkınmaya destek olmak için önemlidir. Bu önemin turizmde doğal ve kültürel miraslar üzerindeki olumsuz izlenimleri en aza indirmeyi hedeflerken sürdürülebilir kalkınmayı ise en üst düzeye çekmeyi hedeflediği görülmektedir. Turizmde küresel etik kodlara herkesin ihtiyacı vardır. Fakat, bu etik kodların gerektiği gibi uygulandığı belirsizdir. Bu bağlamda yapılan bu çalışma turizm eğitimi alan öğrencilerin bu etik kodların uygulanmasını ne derecede algıladıklarını değerlendirmek üzere yapılmıştır.

Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmış olan bu çalışmanın sonucunda öğrencilerin, Turizmde Küresel Etik İlkelerin uygulandığına çoğunlukla katıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Turizmde Küresel Etik kodları daha önce duyduğu ve bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir.

Turizmde etik kodların faktör bazında uygulanma durumları ile ilgili analiz sonuçlarına bakıldığında; turizm öğrencilerinin en fazla katıldığı boyutun "Turizm hareketinde özgürlük" olduğu ve bu boyutu "Turizmde Küresel Etik ilkelerin uygulanması" takip etmektedir. Öğrencilerin en az katıldığı boyut ise, "Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları" olduğu bunu da "Sürdürülebilir Gelişimin Unsuru Olarak Turizm" boyutunun takip ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre, turistler, uluslararası geçerliliğe sahip para birimini rahatça kullandığı, ülkemizde özgürce seyahat etmekte ve transit geçiş, konaklama ve kültürel alanları ziyaret sırasında gereksiz formalite ve farklı muamele ile karşılaşmadıkları, Sınır geçişlerinde uygulanan vize, sağlık, gümrük işlemleri, uluslararası anlaşmalar dikkate alınarak mümkün olduğunca basitleştirildiği, Turizmde Etik İlkeler Dünya Komitesi'nin ve Dünya Turizm Örgütü'nün kararlarının tanındığına ilişkin etik kodların yeterince uygulandığı turizm öğrencileri tarafından değerlendirilmektedir. Diğer yandan turizm eğitimi alan öğrenciler, sektör çalışanlarının eğitim, sosyal güvenlik, iş güvencesi, yaşam koşullarını iyileştirme gibi haklara ve turizmin mevsimsel özelliğinden dolayı ortaya çıkan sorunların çok fazla giderilmediği, turizmin geliştirilmesi konusunda sürdürülebilir turizm ilkelerine yeterince uyulmadığı, doğal çevreyi koruyacak önlemlerin yeterince alınmadığı ve sürdürülebilir turizm türlerinin çok fazla teşvik edilmediğini düşünmektedirler.

Turizm eğitimi alan öğrencilerin cinsiyet, yaş, uyruk ve daha önce turizm etik kodları duyma durumlarına göre, turizmde küresel etik kodların uygulanmasını değerlendirmelerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre, kız, yaşlı büyük olan, uyruğu Türk olan ve

daha önce etik kodları duymuş olan öğrencilerin, turizmde küresel etik kodların uygulanmasını daha olumsuz değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç literatürdeki (Altay, 2016; Ang, vd., 2001; Muncy ve Vitell, 1992; Swaidan vd., 2003) benzer araştırmalarla uyum içerisindedir.

Tüm bu sonuçlar kapsamında bazı öneriler vermek gerekirse, turizm eğitimi alan öğrenciler özellikle küresel etik kodların “Turizm Sektöründe Çalışanların ve Girişimcilerin Hakları” ve “Sürdürülebilir Gelişmenin unsuru Olarak Turizm” boyutlarının yeterince uygulanmadığını ifade etmişlerdir. Buna göre özellikle bu boyutlara ilişkin, sektör çalışanlarının turizmin mevsimsellik özelliklerinden olumsuz etkilenmemesi adına gerekli önlemlerin alınması gereklidir. Yine turizm çalışanlarının, eğitim, sosyal güvenlik, iş güvencesi ve iş koşullarının iyileştirilmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir. Diğer yandan sürdürülebilir turizmin daha da önem kazandığı günümüzde, öğrenciler, sürdürülebilir gelişmenin unsuru olarak turizmin etik kodlarının da yeterli bir şekilde uygulanmadığını düşünmektedir. Bu kapsamda, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirecek gerekli önlemlerin alınması ve sürdürülebilirliğin esas alındığı turizm türlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırmanın yalnızca Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesinde yapılmış olması araştırmanın önemli kısıtlarından birini oluşturmaktadır. Örneklem sayısının artırılıp, başka üniversitelerde de uygulanması ve araştırmanın geliştirilmesinin literatüre katkı sağlaması bakımından ayrı bir önem arz etmektedir.

Bunlara bağlı olarak bu konuyla ilgili turizm dışındaki diğer bölüm öğrencileri ile karşılaştırmalı bir araştırma yapılabilir. Ayrıca araştırma geliştirilirken sadece üniversite öğrencilerine değil, turizm sektöründe işveren ve iş görenlere de uygulanıp, Turizmde Küresel Etik İlkelerin diğer paydaşlara da aktarılıp nasıl algılandığının ortaya çıkarılması ve incelenmesinden sonra uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akan, P. (2007). Uygulama açısından iş etiği kuralları ve evrensel turizm etiği ilkeleri, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 7-20.
- Akoğlan-Kozak, M. & Güçlü-Nergiz, H. (2012). *Turizmde Etik (Kavramlar, İlkeler, Standartlar)*. Ankara: Detay.
- Altay, Ş. (2016). Tüketicilerin Etik Algılamaları Üzerinde Demografik Faktörlerin Etkisinin Araştırılmasına Yönelik Bir Araştırma, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 3, 201-215.
- Ang, S.H.; Cheng, P.S.; Lim, E. Ve Tambyah, S.K., (2001), “Spot the Difference: Consumer Responses towards Counterfeits”, *Journal of Consumer Marketing*, 23 (4), ss. 272-27.
- Aslan, A. & Kozak, M. (2006). Turizmde gelişme ve etik sorunları: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 6(1), 49-61.
- Baş, T. (2001), *Anket*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Demirçivi, B. M. (2013). Turizmde küresel etik kodları: seyahat acentesi yönetici görüşlerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dünya Turizm Örgütü (UNWTO). (2016). "International Tourist Arrivals Up 4% Reach A Record 1.2 Billion In 2015" Başlıklı Yazısı, <http://media.unwto.org/press-release/2016-01-18/international-tourist-arrivals-4-reach-record-12-billion-2015> (Erişim Tarihi: 30.01.2017).
- Dünya Turizm Örgütü (UNWTO). "Background of the Küresel Code of Ethics for Tourism" Başlıklı Yazısı, <http://ethics.unwto.org/en/content/background-Küresel-code-ethics-tourism> (Erişim Tarihi: 30.01.2017).
- Eryılmaz, B. & Biricikoğlu, H. (2011). Kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve etik. *İş Ahlakı Dergisi*, 4(7), 19-45.
- Fennell, D. A. ve Przeclawski, K. (2003). Generating Goodwill in Tourism Through Ethical Stakeholder Interactions. (İçinde) D.J. Singh ve R.K.S. Timothy Tourism and Host Communities (Der.) ss.135–152. Dowling: Cabi Publishing
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 93-114.
- Muncy, J.A. ; Vitell, S.J., (1992). "Consumer Ethics: An Investigation of the Ethical Beliefs of the Final Consumer", *Journal of Business Research*, 24 (4), ss. 297-311.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008). Eğitim denetiminde etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 137–155.
- Payne, D. ve Dimanche, F. (1996), "An ethics model". *Journal of Business Ethics*, 15 (9), ss. 997–1007.
- Sarıışık, M., Akova, O., Çontu, M., (2006). "Otel Yöneticilerinin Etik Politika ve Yöntemlere Yaklaşımları, Üzerine Ampirik Bir Araştırma", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1, Bahar: 22-34.
- Sönmez, M. (2008). "İmanın ahlâkî yaptırım gücü". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(23), 117-141.
- Swaidan, Z.; Vitell, S. J. ve Rawwas, M., (2003). "Consumer Ethics: Determinants of Ethical Beliefs of African Consumers", *Journal of Business Ethics*, 46 (2), ss. 175-186.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S., (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston.
- Thiroux, J., (1998), *Ethics Theory and Practise* R.R. Donneley& Sons Company New.
- Usta, A. (2011). Kuramdan uygulamaya kamu yönetiminde etik ve ahlâk. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(8), 39-50.
- Usta, A. (2012). Kamu örgütlerinde meslek etiği ve çalışma ahlakı üzerine bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 403-421.
- Yazıcıoğlu, İ. ve Boylu, Y. (2003). "Dünya Turizm Örgütünün Belirlediği Etik Kodları ve Bu Kodların Türkiye'de Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma", *Turizm Akademik*, 2: 41–57.
- Yılmaz, Y. ve Bahadır, Ö. (2013). "Otel işletmelerinde Önbüro Çalışanlarının Etik Algılamalarına Yönelik Bir Araştırma", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 21-40.